

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Ailesi'ne teşekkürlerimizle. “R. Chaim Schimmel’in Tora’sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna’yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” – Rabi Sacks

Tazria

Othello, WikiLeaks ve Küflü Duvarlar

Teşhis ve arınma süreçleriyle Tazria ve Metsora *peraşaların* büyük bir kısmını işgal eden *tsaraat* adlı durumu “*lepra*” sözcüğüyle karşılayarak, *tsaraat* cüzzam ile özdeşleştiren uzun bir geleneği başlatan kaynak, *Septuaginta*, yani Tora’nın Yunanca çevirisi olmuştur.

O geleneğin doğru olmadığı artık geniş çevrelerce kabul edilmektedir. Öncelikle, Tora’da tarif edilen durum basitçe cüzzamın belirtilerine uymamaktadır. İkincisi, Tora bunu yalnızca çeşitli cilt sorunlarıyla değil, aynı zamanda giysilerin ve ev duvarlarının üzerindeki küflerle de ilişkilendirmektedir ki bu, bilinen herhangi bir hastalığı kesinlikle olasılık dışında bırakmaktadır. Bunu en iyi Rambam ifade etmiştir:

“*Tsaraat*, birbirlerine benzemeyen birkaç durumu kapsayan genel bir terimdir. Dolayısıyla bir insanın cildindeki beyaz lekelerle *tsaraat* adı verilir. Başındaki veya çenesindeki saç veya kılların bazılarının dökülmesine de *tsaraat* adı verilir. Giysilerde veya evlerin duvarlarında meydana gelen bir renk değişikliğine de *tsaraat* adı verilir.” (*İlhot Tumat Tsaraat* 16:10)

Bu olgunun doğasını tanımlamaya çalışan Hahamlarımız, Tora’nın başka yerlerinde ipuçları aramışlar ve onları kolayca bulmuşlardır. Miryam, kardeşi Moşe hakkında olumsuz sözler sarf ettiği için *tsaraat*la cezalandırılmıştı (Bamidbar 12:10). Daha sonraları Tora bu olaya özel bir vurgu yaparak, onu tüm nesillere yönelik bir uyarı olarak görmektedir:

“*Tsaraat* lekesi konusunda dikkatli ol... Tanrın *A-Şem*’in Mısır’dan çıktığınızda yolda Miryam’a yapmış olduğu şeyi hatırında tut.” (*Devarim* 24:8-9)

Başka bir deyişle, *tsaraat* hiçbir şekilde normal bir olgu olmayıp, *laşon ara*, yani olumsuz veya zarar verici konuşmalar için verilen belirli bir Tanrısal cezaydı. Hahamlarımız, *tsaraat* hastalığından muzdarip birini ifade eden *metsora* sözcüğünün, iftira atmamakla suçlu birini belirten *motsi şem ra* ifadesiyle olan benzerliğine dikkat çekmişlerdir.

Rambam, Hahamlarımızın geleneklerini temel alarak, *tsaraat*ın neden insanların yanında, duvarlar ve giysiler gibi cansız nesnelere de etkilediğine dair bir anlatım sunar:

[*Tsaraat*], Yisrael’in içinde, onları olumsuz konuşmalara karşı uyarmayı amaçlayan bir işaret ve

harikadır. Çünkü eğer bir kişi *laşon ara* konuşursa, evinin duvarları değişikliğe uğrar. Eğer [kötülüğünden] vazgeçerse ev tekrar temiz hale gelir. Ama eğer kötülüğünde diretirse sonunda ev yıkılır ve üzerlerine oturduğu veya yattığı deri eşyalar değişikliğe uğrar. Eğer [kötülüğünden] vazgeçerse, bunlar tekrar temiz hale gelir. Ama eğer kötülüğünde diretirse sonunda bunlar yakılır ve giydiği giysiler değişikliğe uğrar. Eğer [kötülüğünden] vazgeçerse bunlar tekrar temiz hale gelir. Ama eğer kötülüğünde diretirse sonunda bunlar yakılır ve kendi cildi değişikliğe uğrar ve [bu kişi] *tsaraat* olur. Bu da onun [toplumdan] ayrılmasına ve tek başına kalması gerektiğinin herkesçe bilinmesine yol açar – ta ki kötülerin konuşmalarıyla iştigal etmeyene kadar ki bu[nunla kastedilen,] *laşon arave* alayıcılıktır. (*İlhot Tumat Tsaraat 16:10*)

Geleneğin, *motsi şem ra*, yani iftira ve *laşon ara*, yani olumsuz veya zarar verici konuşmadan bahsettiği zaman önemle vurguladığı mesajın en etkili örneği, Shakespeare'nin trajedisi, Othello'dur. Yüksek rütbeli bir asker olan İago, Venedik ordusundaki Faslı bir komutan olan Othello'ya son derece olumsuz duygular beslemektedir. Othello, daha deneyimli olan İago varken, onun yerine daha genç bir adam olan Cassio'yu terfi ettirmiştir ve İago intikam almaya kararlıdır. Bunu, başka şeylerin yanında, Othello'yu oyuna getirip, onu, eşi Desdemona'nın Cassio ile bir zina ilişkisi içinde olduğu şüphesine sevk etmeyi de içeren uzun süreli ve haince bir kampanyayla yapar. Othello sonunda İago'dan Cassio'yu öldürmesini ister ve şahsen kendisi de Desdemona'yı yatağında boğarak öldürür. İago'nun karısı ve Desdemona'nın hizmetçisi olan Emilia, hanımını ölmüş halde bulur ve Othello

onu neden öldürdüğünü anlatırken, Emilia kocasının kurduğu komployu anlar ve ifşa eder. Othello, suçluluk ve keder duygusuyla intihar ederken İago tutuklanır ve işkence görmek ve olasılıkla idam edilmek üzere götürülür.

Bu bütünüyle iftira ve şüphenin kötülüğüne dayanan bir oyundur ve Hahamlarımızın figüratif olarak söylemiş oldukları bir sözü gerçek anlamıyla yansıtmaktadır:

“*Laşon ara* üç kişiyi öldürür: Konuşanı, dinleyeni ve hakkında konuşulana.” (*Arahin 15b*)

Shakespeare'nin trajedisi, olumsuz konuşmanın nasıl da kuşkunun karanlık köşelerinde barındığını acı verici bir berraklıkla ortaya koymaktadır. Diğerleri, İago'nun korku ve güvensizliği tahrik etmek için neler söylediğini bilmiş olsalardı belki de gerçekler anlaşılabilir ve trajedi bertaraf edilebilirdi. Ama bu olmayınca İago çeşitli karakterleri yanlış yönlendirmekte ve onların duygusal zaafı, güvensizlikleri ve kıskançlıkları üzerine oynayarak her birinin, diğeri hakkında en kötü şeylere inanmasını sağlamakta başarılı olmuştur. Senaryo bir dizi cinayet ve felaketle sona ermiştir.

İşte, Yahudi geleneğinin, Tanah'taki, şiirsellikten en uzak anlatımlardan birine – cilt rahatsızlıkları ve küf konusuna – atfettiği şiirsel adaletin ardında bu vardır. İftiracı, yalanlarını gizliden gizliye yayar, ama kötülüğü aleni bir şekilde ifşa olur. Günahını önce evinin duvarları, ardından üzerinde oturduğu deri eşyalar, sonra giysileri ve en son da kendi cildi ilan eder. Yalnız başına kalma utancına mahkûm edilir:

“*Tame! Tame!*” diye uyarıda bulunmalıdır... [Kesinlikle] *Tamedir*; [bu yüzden] yalnız kalmalıdır. Yeri kampın dışıdır. (*Vayikra 13:45-46*)

Hahamlarımız şöyle demişlerdir: Onun sözleri kocayı karısından, kardeşi kardeşten ayırdığı için, cezası da insanlarla temastan ayrılmak ve toplumdan uzaklaştırılmış biri haline gelmektir (Arahin 16b).

En olumlu haliyle, WikiLeaks, günümüzde *metsora* kanunlarının fonksiyonel dengi – insanların gizlice yaptıkları veya söyledikleri yüz kızartıcı şeyleri kamunun bilgisine ulaştırma girişimi – olmayı hedeflemektedir. Hahamlarımız *laşon aranın*,

putperestlik, cinsel ahlaksızlık ve cinayetin hepsinin birleşimi kadar berbat bir şey olduğunu söylemişlerdi. Shakespeare'nin dehası da bize, *laşon aranın*, insan ilişkilerini kirleterek insanları birbirlerine düşürmek suretiyle trajik sonuçlara yol açabileceği dramatik yollardan birini göstermiştir. Yarın gazetenin ön sayfasında okumaktan utanacağınız şeyleri asla gizlice söylemeyin ve yapmayın. Günümüze güncellenmiş haliyle *tsaraat* kanununun temel teması budur.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Başkası hakkında olumsuz konuşmanın kabul edilebilir olduğu bir durum hiç var mıdır?
2. Sizce *tsaraatın* günümüzdeki dışavurumları nelerdir (bir kişi bir başkası hakkında olumsuz konuştuğu zaman)?
3. Sizce *tsaraat* gibi aleni bir akıbet, *laşon aranın* önlenmesine yardımcı olur mu?